

УДК 349.22:631.53(477)

Ковчі А. Л., завідувач відділу

Шпак П. І., науковий співробітник

Український інститут експертизи сортів рослин

E-mail: kovchi.attila@i.ua

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИРОБНИЦТВА І ОБІГУ НАСІННЯ І САДИВНОГО МАТЕРІАЛУ В УКРАЇНІ

Правове регулювання виробництва і обігу насіння і садивного матеріалу охоплює два різні інститути аграрного права: 1) інститут охорони прав на сорти рослин; 2) інститут правового регулювання насінництва.

Норми інституту охорони прав на сорти рослин зосереджені в Законі України від 21 квітня 1993 р. «Про охорону прав на сорти рослин», який регулює майнові й особисті немайнові відносини, що виникають у зв'язку з набуттям, здійсненням та захистом прав інтелектуальної власності на сорти росли. Відповідно до ст. 1 згаданого Закону, сорт рослин – це окрема група рослин (клон, лінія, гібрид першого покоління, популяція) в рамках нижчого із відомих ботаничних таксонів, яка, незалежно від того, задовольняє вона повністю або ні умови виникнення правової охорони, по-перше, може бути визначена ступенем прояву ознак, що є результатом діяльності даного генотипу або комбінації генотипів; по-друге, може бути відрізнена від будь-якої іншої групи рослин ступенем прояву принаймні однієї з цих ознак; по-третє, може розглядатися як єдине ціле з точки зору її придатності для відтворення в незмінному вигляді цілих рослин сорту.

Відповідно до зазначеної Конвенції, право селекціонера надається, якщо сорт є: 1) новим; 2) відмінним; 3) однорідним; 4) стабільним.

Насінневий ринок в Україні наразі активно розвивається. Зрозумівши перспективність та прибутковість цієї галузі, багато аграріїв обирають саме його. Проте далеко не всі при цьому усвідомлюють міру своєї відповідальності перед споживачами та державою, як і того, що вирощування насіння та садивного матеріалу чітко регламентоване законодавством. Це цілком законно, адже від його якості залежить врожайність, а значить і продовольча безпека країни.

Отож, суб'єкти зобов'язані додержуватися майнових прав інтелектуальної власності на сорти рослин, які регламентуються нормами Закону України від 21.04.1993 р. № 3116-ХІІ «Про охорону прав на сорти рослин». Іншими словами відповідно до діючого законодавства придбавати в Україні можна лише сертифіковані сорти у зареєстрованих суб'єктів. Тож, щоб діяти у правовому полі та не мати проблем для бізнесу, слід використовувати лише садивний матеріал, який значиться у Реєстрі сортів рослин України та дотримуватись вимог чинного законодавства.

УДК 633.34:631.4:631.67

Козирєв В. В., кандидат с.-г. наук

Біднина І. О., кандидат с.-г. наук, старший науковий співробітник

Писаренко П. В., доктор с.-г. наук, старший науковий співробітник

Інститут зрошувального землеробства НААН

Email:irinabidnina@ukr.net

ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРИЙОМІВ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ СОЇ В УМОВАХ ЗРОШЕННЯ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

Потужними фактором інтенсифікації агропромислового виробництва є зрошення, яке разом з тим є суттєвим фактором антропогенного впливу на ґрунт, здатного спричиняти суттєві зміни у ґрунтово-вбирному комплексі та у низці фізичних параметрів. В умовах зрошення водами підвищеної мінералізації дія хімічних меліорантів за існуючої агротехніки вирощування сільськогосподарських культур короткочасна, тому актуальним є питання щодо строків їх внесення, пролонгації їх дії шляхом комплексної взаємодії меліорантів, обробітку ґрунту та умов зволоження.

Метою досліджень було визначення вплив різних умов зволоження, обробітку ґрунту та

строків внесення фосфогіпсу на удосконалення ресурсозберігаючої технології вирощування сої.

Методи: польовий, аналітичний, розрахунково-порівняльний, математичної статистики.

Дослідження проводили на дослідному полі Інституту зрошувального землеробства НААН, яке розташоване в зоні дії Інгулецької зрошувальної системи. У досліді вирощували сорт сої Фаєтон. Використовували зрошувальну воду з мінералізацією в середньому 1,633 г/дм³ хлоридно-сульфатного магнієво-натрієвого типу. Агротехніка в досліді загальноновизнана для умов зрошення півдня України за виключенням елементів технології, які вивчалися, за наступною схемою: фактор А – умови зво-

ложення: 1) на початку та в кінці вегетаційного періоду на рівні 70% НВ, а в критичні фази розвитку – на рівні 80% НВ; 2) протягом вегетаційного періоду – на рівні 70 % у 0-50 см шарі ґрунту; фактор В – спосіб основного обробітку ґрунту: 1) оранка на глибину 23-25 см ґрунту; 2) чизельний обробіток на 2325 см; фактор С – строки внесення фосфогіпсу (доза 3 т/га): 1) без меліоранту; 2) по поверхні ґрунту восени; 3) по поверхні мерзло-талого ґрунту навесні; 4) під передпосівну культивування.

В результаті досліджень проведено оцінку фізико-хімічних властивостей ґрунту при поливі слабо мінералізованими водами за внесення

фосфогіпсу навесні по поверхні мерзло-талого ґрунту за умов зволоження 70-70-70 % НВ, що дає змогу зробити висновок про ступінь вторинної солонцюватості на основі сумарних показників одновалентних катіонів ($\text{Na}^+ + \text{K}^+$) – 5,9 % від суми катіонів він класифікується як слабо солонцюватий, тобто на рівні слабого ступеня, а у контрольних варіантах (без фосфогіпсу) – на рівні середнього ступеня. При цьому забезпечується формування врожайності сої на рівні загальноновизнаної технології її вирощування (підтримання передполивного порогу на рівні 70-80-70% НВ, проведення оранки, без внесення меліоранту) – 2,8 т/га проти 2,86-2,91 т/га.

УДК 631.675:631.674.6

Козлова Л. В., кандидат с.-г. наук, науковий співробітник
Мелітопольська дослідна станція садівництва імені М.Ф. Сидоренка ІС НААН
E-mail: kozlova.lilia@ukr.net

РОЗРАХУНКОВИЙ МЕТОД ВИЗНАЧЕННЯ ПОЛИВНОГО РЕЖИМУ В ІНТЕНСИВНИХ САДАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Інтенсифікація садівництва на півдні України стримується посушливими погодними умовами, що призводить до дисбалансу водного режиму ґрунту, внаслідок якого знижується продукційний процес плодкових дерев. Дослідження щодо регулювання водного режиму чорнозему південного важкосуглинкового в інтенсивних насадженнях яблуні за різних схем посадки із застосуванням краплинного зрошення, проведені упродовж 2006-2013 рр. шляхом застосування розрахункового методу визначення строків і норм поливів, що враховують вплив сукупності метеорологічних факторів на формування водного режиму ґрунту та використання деревами ґрунтової вологи.

Спостереженнями за витратами вологи в інтенсивних насадженнях яблуні сортів 'Айдаред', 'Годен Делішес' та 'Флоріна' встановлено, що метеорологічні умови мали вирішальний вплив на рівень вологозабезпеченості дерев. Найвищий ступінь висушування ґрунту (до 50 % НВ) відмічено на варіанті природного зволоження у липні – серпні. Оптимальна вологість ґрунту на варіантах із зрошенням упродовж вегетації відмічена на рівні 80 % НВ. При застосуванні системи краплинного зрошення з інтегрованими водовипусками показники вологості 0,4 м шару ґрунту суттєво не відрізнялись за різних схем посадки дерев яблуні. Призначення поливів за розрахунковим методом при 90 % від різниці між випаровуваністю (E_0) та кількістю опадів

(O) дозволяє підтримувати вологість ґрунту в інтенсивних насадженнях яблуні на рівні 80 % НВ. Середні норми поливу при цьому складають від 46,3 до 60,5 м³/га, норми зрошення – 448-853 м³/га. У посушливі роки кількість поливів досягає 13, а міжполивний період коливається від 5 до 10 днів. Кращі умови для росту дерев яблуні забезпечує варіант із застосуванням поливів при 90 і 110 % від різниці між випаровуваністю (E_0) та кількістю опадів (O), біометричні показники при цьому були на 2030 % вищі по всіх сортах у порівнянні з контролем.

Зрошення зумовило підвищення врожайності в 22,2 раза на всіх сортах у порівнянні з контролем. Встановлено пряму залежність ($R^2=0,61-0,91$) між водоспоживанням та величиною врожаю. Вищу врожайність зафіксовано на варіантах 80% НВ та 90 і 110% ($E_0 - O$). Відмічено перевагу схеми посадки 4x1 м у збільшенні врожаю сортів 'Айдаред' і 'Флоріна'. Найбільш сприятливе співвідношення між урожайністю й ростом дерев спостерігалось на варіантах 80% НВ та 90 і 110 % ($E_0 - O$) – 0,72,4 кг плодів на 1м³ об'єму крони в середньому по двох схемах посадки. Найефективнішим виявився варіант з призначенням поливів при 90 % ($E_0 - O$) за схемою посадки дерев 4x1 м. При цьому коефіцієнт ефективності зрошення становив: у сорту 'Айдаред' – 18,6 кг плодів на 1м³ поливної води, 'Годен Делішес' – 21,4 кг/м³ та 'Флоріна' – 20,1 кг/м³, прибуток збільшився до 18686 грн. з 1 га насаджень.